МІЖРЕГІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

ISSN 3083-6557 print

НАУКОВІ ПРАЦІ МАУП

Випуск 3 (50), 2025

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
“Ризики продовольчої безпеки в умовах невизначеності: аналітика, управління, прогнозування, фінансово-маркетингові інструменти мінімізації”

м. Київ, МАУП, 23 грудня 2025 р.

Київ
2025

В. Ю. Ямковий, І. М. Подберезко, А. І. Томаш
Екологічна стабільність та пластичність сортів картоплі в умовах південного полісся України *177*

А. А. Ткаченко, І. М. Капеліста
Етапи трансформації державної аграрної політики України в контексті глобальної продовольчої безпеки *181*

Т. М. Олійник, О. В. Сідакова
Технологія in vitro в оздоровленні картоплі та її роль у стабілізації продовольчих ресурсів *183*

А. А. ТКАЧЕНКО
здобувач другого (магістерського) рівня освіти,
кафедра публічного адміністрування ННІУЕБ МАУП, м. Київ

І. М. КАПЕЛІСТА
канд. наук з держ. упр., доц.

ЕТАПИ ТРАНСФОРМАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛЬНОЇ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ

Забезпечення продовольчої безпеки є одним із ключових пріоритетів державної політики України, особливо в умовах економічної нестабільності, глобальних криз та воєнних викликів. Аграрний сектор виступає стратегічною складовою національної економіки, що формує внутрішній продовольчий ринок і експортний потенціал держави, зокрема Сьогодні аграрний сектор формує близько 12 % ВВП держави та понад 50 % валютних надходжень, виступаючи фундаментом національної економіки та ключовим елементом світової продовольчої системи. У цьому контексті еволюція державної аграрної політики України після здобуття незалежності безпосередньо впливає на рівень продовольчої безпеки та здатність держави мінімізувати відповідні ризики. Аналізуючи вплив ключових реформ державної аграрної політики сучасної України на управління ризиками для забезпечення продовольчої безпеки, можна виділити такі етапи розвитку державної аграрної політики України:

- І етап (1991–1999 рр.) — Трансформаційна криза та розпад адміністративної системи.
- ІІ етап (2000 по 2010 рр.) — Формування інституційних засад та відновлення.
- ІІІ етап (2011–2020 рр.) — Експортна експансія та євроінтеграція.
- Сучасний — з 2021 по тепер — Ринкова трансформація в умовах високої невизначеності.

Перший етап (1991–1999 рр.) еволюції державної аграрної політики України характеризується глибокою трансформаційною кризою, що суттєво вплинула на продовольчу безпеку держави. Руйнування централізованої системи управління аграрним виробництвом без належної альтернативи призвело до різкого скорочення обсягів сільськогосподарського виробництва та зростання ризиків дефіциту продовольства. Період характеризується глибоким спадом: руйнування централізованого управління без ринкової альтернативи призвело до скорочення обсягів виробництва майже вдвічі порівняно з 1990 роком. Основними завданнями державної аграрної політики цього періоду стали:

- демонтаж колгоспно-радгоспної системи;
- започаткування земельної реформи;
- збереження мінімального рівня продовольчого забезпечення населення.

Інструменти державного регулювання мали переважно адміністративний характер і не забезпечували ефективного реагування на продовольчі ризики. Відсутність системного прогнозування та фінансово-економічних механізмів підтримки аграрного виробництва посилювала нестабільність аграрного сектору.

Другий етап (2000–2010 рр.) розвитку державної аграрної політики пов'язаний із формуванням базових інститутів аграрного ринку та зниженням гостроти продовольчих ризиків. Прийняття Земельного кодексу України 2001 року та запровадження мораторію на відчуження земель сільськогосподарського призначення стали стратегічними (хоча й суперечливими) важливими управлінськими рішеннями, спрямованими на недопущення хаотичного перерозподілу земельних ресурсів. У цей період держава поступово переходить до використання фінансово-економічних інструментів регулювання, зокрема: пільгове оподаткування (фіксований сільгоспподаток), бюджетні дотації та державні закупівлі.

Зазначені інструменти сприяли відновленню виробничого потенціалу аграрного сектору та стабілізації внутрішнього продовольчого ринку та зростанню валового збору зерна.

Третій етап (2011–2020 рр.) еволюції державної аграрної політики відзначається посиленням зовнішньоекономічної орієнтації аграрного сектору та інтеграцією України у світові продовольчі ринки. Підписання Угоди про асоціацію з ЄС зумовило необхідність гармонізації аграрного законодавства та впровадження європейських стандартів якості й безпечності харчових продуктів (HACCP). Державна аграрна політика цього періоду була спрямована на:

- підвищення експортного потенціалу;
- розвиток аграрної логістики;
- удосконалення системи контролю безпечності харчових продуктів.

Разом із тим зростання експортної орієнтації аграрного виробництва актуалізувало проблему балансу між зовнішніми поставками та внутрішнім продовольчим забезпеченням, що потребувало застосування прогнозно-аналітичних інструментів управління ризиками продовольчої безпеки.

Сучасний етап (з 2021 і дотепер) еволюції державної аграрної політики України характеризується поєднанням ринкових реформ із надзвичайними умовами функціонування аграрного сектору. Етап відзначається скасуванням мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення та вимушеною адаптацією до умов повномасштабного вторгнення. Водночас воєнний стан суттєво підвищив рівень невизначеності та ризиків, зокрема:

- порушення логістичних ланцюгів;
- скорочення посівних площ на близько 20 %;
- зростання фінансових ризиків аграрних підприємств.

У цих умовах держава застосовує комплекс фінансово-маркетингових та управлінських інструментів, спрямованих на мінімізацію ризиків продовольчої безпеки, зокрема програму пільгового кредитування “5-7-9 %”, державні гарантії та цифрові механізми контролю аграрного ринку, зокрема через Державний аграрний реєстр (ДАР).

Еволюція державної аграрної політики України після здобуття незалежності відображає поступовий перехід від кризового управління до системного підходу у забезпеченні продовольчої безпеки. Ключові аграрні реформи, зокрема земельна реформа та модернізація інструментів державного регулювання, стали важливими чинниками зниження продовольчих ризиків. У сучасних умовах невизначеності ефективність державної аграрної політики визначається здатністю поєднувати аналітику, прогнозування та фінансово-економічні інструменти з метою мінімізації загроз продовольчій безпеці України.

Джерела

1. *Гайдуцький, П. І.* (2015). Аграрна реформа ЛД Кучми в Україні: історико-економічні аспекти. *Економіка АПК*. (1). С. 5–13.
2. *Гадзало, Я. М., Саблук, П. Т., Лупенко, Ю. О., Месель-Веселяк, В. Я., & Федоров, М. М.* (2021). Аграрна реформа в Україні, її наукове забезпечення, результативність. *Ekonomika APK*. (7). С. 6–15.

Т. М. ОЛІЙНИК

канд. с.-г наук, старший наук. співроб., доц., ІК НААН, Немішаєве
orcid.org: 0000-0002-7235-9413

О. В. СІДАКОВА

канд. с.-г.наук, ІК НААН, Немішаєве
orcid.org: 0000-0003-0890-2095

ТЕХНОЛОГІЯ *IN VITRO* В ОЗДОРОВЛЕННІ КАРТОПЛІ ТА ЇЇ РОЛЬ У СТАБІЛІЗАЦІЇ ПРОДОВОЛЬЧИХ РЕСУРСІВ

Картопля (*Solanum tuberosum L.*) є однією з найважливіших сільськогосподарських культур у світі та має велике значення для національної продовольчої безпеки [1]. Вона має великий потенціал урожайності і порівняно з іншими продовольчими культурами, містить більше поживних речовин, включаючи білки, вуглеводи та мінерали [2].

Для вирішення ключового завдання агропромислового комплексу нашої держави зі збільшення виробництва якісної продукції, розвиток картопляр-